

Another underlying skill of applying interpreter's shorthand is the ability to choose rational ways of noting the facts and reflecting the logic of the source text progression, in particular, the principle of vertical tiering, or verticalism. The subskills inherent in the abovementioned skill are as follows: the appropriate technical layout of the notes with the application of interpreter's shorthand, marking the logical relations between the notions of the source text, transforming the source text with due regard to the features of the future target text.

Last but not least, the third main skill of effective application of interpreter's shorthand is ensuring density of interpreter's notes, which embraces shortened representation of words and word combinations, using numerals and universally accepted abbreviations, acronyms, symbolic representation of notions, compression and transformation. Here also belongs the ability to represent theme and rheme connections of the source text with the help of leader (reference) arrows or lines.

The prospect of the present research is to determine the degree of the abovementioned skills development and their influence on the quality of consecutive interpreting.

Key words: *instruction factors, consecutive interpreting, note-taking, source text, target text, subskills and skills of consecutive interpreting.*

УДК 378.016:81'243

О. В. Штельмах

Криворізький національний університет

МЕТОД ПРОЕКТІВ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПІД ЧАС ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

Стаття присвячена ролі методу проектів у позааудиторній роботі студентів нефілологічних спеціальностей. Розмежовано поняття «метод», «проект», «проектування», «метод проектів», «проектна діяльність», «навчальний проект». Визначено типологію та етапи роботи над проектом. Уточнено вимоги до критеріїв готовності студентського проекту. Зосереджено увагу на рейтинговій шкалі оцінювання проектної роботи студента. З'ясовано етапи проведення проектної методики. Систематизовано типи проектів. Сформовані вимоги до студентських творчих робіт. Обґрунтовано, що найбільш вдалим видом проекту для вивчення іноземних мов студентами нефілологічних спеціальностей є проект з урахуванням застосування роботи з літературою.

Ключові слова: *метод, проект, проектування, метод проектів, проектна діяльність, навчальний проект, критерії готовності, рейтингова шкала оцінювання.*

Постановка проблеми. Інноваційний підхід до вивчення іноземної мови полягає, передусім, у застосуванні нетрадиційних методів навчання. Одним із варіантів підвищення рівня мовленнєвої компетенції для студентів не філологічних спеціальностей є використання методу проектів як під час аудиторної роботи, так і у вільний від навчання позааудиторний час з метою поглиблення власних знань з іноземної мови, розширення кругозору та переходу пасивного мовленнєвого мінімуму до його активного прояву. Метод проектів є методом наукового пошуку, в якому вдало поєднано застосування теоретичних знань та вмінь з їх практичною

реалізацією задля розв'язання певних проблем у спільній навчальній діяльності студентів. Саме метод проектів, як педагогічна технологія, сприяє творчому розвитку особистості студента, генерує в нього позитивну мотивацію до занять з іноземної мови. Виконання проектних робіт сприяє активізації лінгвістичної, соціологічної, дискурсивної, стратегічної, соціальної, соціокультурної компетенцій як на письмі, так і в усному мовленні; знанню лексичного та граматичного матеріалу; вдосконаленню мовленнєвих умінь і навичок студентів. Пріоритетним напрямом у формуванні комунікативної компетенції студента є саме метод проектів, але на сьогоднішній день ще недостатньо створено дієвих методик і немає чіткого визначення умов задля сприятливої реалізації даної педагогічної технології, оскільки в Україні не відведено чільне місце використанню методу проектів на заняттях з іноземної мови. До основних труднощів, що виникають у цій справі, можна віднести й те, що в Україні недостатньо досвіду в цій царині, а ті викладачі, які намагаються застосовувати інноваційні методи на своїх заняттях і перебувають у творчому пошуці, поступово приходять до проектної методики, але в них не має чіткого алгоритму її проведення, не розроблено уніфікованих критеріїв готовності проекту до захисту та рейтингової шкали оцінювання проектних робіт студентів, відсоткового співвідношення активності студентів у даному виді роботи до загального балу успішності за семестр, оскільки навчальними планами у вищій школі не передбачено застосування проектної методики на заняттях з іноземної мови.

Аналіз наукових досліджень. Як свідчать результати наукового пошуку, окремі питання самостійної роботи студентів у різних аспектах розглядали А. Алексюк, С. Архангельський, В. Беспалько, Л. Вяткін, Н. Гегашвілі, Л. Заякіна, І. Лернер, Ю. Карякін, Л. Клименко, В. Козаков, Г. Костюк, О. Леонтьєв, Є. Дасшбиць, О. Мороз, А. Петровський, П. Підкасистий, М. Скаткін, Д. Тетеріна. Проблема комунікації як соціально-психологічного феномену представлена у дослідженнях Г. Андрєєвої, С. Братченко, Є. Бистрової, Г. Дмитрієва, І. Зимньої, М. Кагана, В. Кан-Калика, А. Леонтьєва, О. Семенов, Д. Хаймса, Н. Хомського та інших. Водночас, значний внесок у дослідженні проблеми формування мовленнєвої компетентності внесли Є. Верещагіна, В. Костомаров, Є. Вітлін, Р. Ладі, А. Холідей, Е. Уткін, Д. Яддок та інші. Дослідженням методу проектів як технології займалися І. Єрмаков, Ю. Загуменнов, О. Дем'яненко, Г. Ісаєва, І. Зозюк, І. Гусь, І. Калмикова та інші. У галузі методики викладання іноземних мов проектними методиками займалися такі англійські вчені, як Дж. Дьюї, Т. Блур, Х. В. Килпатрик, М. Дж. Сент-

Джон, Дж. Пітт. Модернізація української освіти, зокрема вищої, несе в собі необхідність пошуку нових підходів до викладання іноземних мов, тому на основі ідей закордонних педагогів методом проектів зацікавилися й вітчизняні такі методисти, як М. Буханкіна, М. Коптюг, Г. Мамукіна, М. Моїсеєва, О. Петров, Е. Полат, Д. Рускова. Значний внесок у розвиток проектно-методики внесли сучасні українські вчені О. Коберник, О. Пехота, С. Ящук та інші.

Метою статті є розмежування понять «метод», «проект», «проектування», «метод проектів», «проектна діяльність», «навчальний проект»; окреслення типології проектів, основних етапів роботи над проектом; виведення уніфікованих вимог до критеріїв готовності студентського проекту та рейтингової шкали оцінювання.

Виклад основного матеріалу. Іноземна мова є провідним засобом спілкування, а її вивчення є унікальною можливістю розширити сферу як повсякденного, так і професійного спілкування. Ось чому орієнтація занять з іноземної мови на розвиток комунікативних умінь і навичок студентів нефілологічних спеціальностей допомагає розвивати комунікативну компетентність.

На вищому рівні комунікативної компетенції апробовуються всі ті теоретичні знання й уміння, які студент отримав з граматики іноземної мови на практиці завдяки монологічній і діалогічній стратегії, у спільній співпраці над навчальним проектом як в аудиторний час, так і в позааудиторній роботі. Специфікою навчання студентів нефілологічних спеціальностей іноземній мові є брак застосування філологічного способу репрезентації інформації, тому все більше викладачів вищої школи звертається до проектно-методики під час підготовки до занять з іноземної мови.

Здійснений огляд психолого-педагогічної наукової та методичної літератури дозволив нам розмежувати поняття «метод», «проект», «проектування», «метод проектів», «проектна діяльність», «навчальний проект».

Так, наприклад, А. Моїсеєв трактує проект як цільовий акт діяльності, в основі якого лежать інтереси того, кого навчають, як велику роботу, що спрямована на опрацювання конкретної теми і розв'язання проблеми, але сам зміст і презентацію мають визначати самі студенти; як форму побудови цілеспрямованої діяльності [5].

Тлумачний словник української мови пояснює проект як задуманий план дій [1].

У Радянському енциклопедичному словнику наголошується, що проект – це задум, план, прообраз певного об'єкта; сукупність документів і розрахунків, що необхідні для його створення [12].

Енциклопедичний словник визначає проект як ідею, якою суб'єкт розпоряджається як власною думкою. Проект як проблема означає ситуацію творчості, в якій людина перестає бути власником ідеї, щоб отримати шанс нашоухнутися на щось нове, здивуватися, виявити його в своїй творчості [9].

Є. Полат наголошує, в свою чергу, що проект – це сукупність певних дій, документів, попередніх тестів; задум для створення реального об'єкта, предмета, створення різного роду творчих, теоретичних продуктів [10].

М. Бухаркіна акцентує увагу на тому, що навчальний проект – це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність студентів-партнерів, яка має спільну мету, узгоджені методи, засоби діяльності, що спрямована на досягнення спільного результату з розв'язання спільної проблеми, яка має значущість для учасників проекту [9].

А. Хуторський розглядає навчальний проект як форму організації занять, що передбачає комплексний характер діяльності всіх його учасників з отримання освітньої продукції за певний проміжок часу [6].

І. Іскорнева розуміє проект як метод навчання. Вона наголошує, що його можна застосовувати на заняттях та в поза-аудиторній роботі, що він є дуже ефективним, тому що формує значну кількість умінь і навичок. Проектування, в свою чергу, вона трактує як зміст навчання, вказуючи, що проектування – це специфічний індивідуально-творчий процес, який потребує від кожного студента оригінальних рішень, водночас – це процес колективної творчості, який може стати засобом соціального та інтелектуального творчого саморозвитку студентів та викладачів, а також – засобом розвитку проектних здібностей [3].

Метод – шлях до чогось, спосіб пізнання. Метод навчання, на думку Н. Мойсеюк, шлях навчально-пізнавальної діяльності студентів до результатів, визначених завданнями навчання [8].

Загалом дефініція «метод» має різне тлумачення, але більшість методистів погоджуються вкладати в це поняття єдність принципів навчання і таких глобальних компонентів методики як мета, зміст, технологія та засоби навчання іноземних мов.

Проектна діяльність є цілеспрямована, самостійна в більшій своїй частині діяльність студентів під гнучким керівництвом викладача, що спрямована на рішення певної дослідницької проблеми та отримання конкретного результату у вигляді матеріального чи ідеального продукту, тобто такого продукту, який є підготованим відповідно до аналізу вивченої інформації та апробованим на практиці висновком про певний процес, подію чи захід зі своїми умовиводами та сформованими знаннями та

вміннями, наприклад, написання резюме іноземною мовою та подання його до фірми чи компанії на розгляд, створення стіннівки іноземною мовою до свого професійного свята, наприклад, Дня банкіра, Дня металурга тощо.

Говорячи про метод проектів слід зауважити, що саме його більшість учених вважає одним з найперспективніших прогресивних методів навчання, оскільки робота над проектом за своєю сутністю має інноваційний характер. Так, Дж. Пітт наголошує, що метод проектів – це не алгоритм, що складається із чітких етапів, а модель творчого мислення й прийняття рішень [7].

Як стверджує В. Прочан метод, проектів – це сукупність прийомів, дій студентів у їх певній послідовності для досягнення поставленого завдання, що було визначеним, значущим для студентів і оформленим у вигляді якогось кінцевого продукту [2].

Загалом, методисти акцентують увагу на тому, що метод проектів як новітня педагогічна технологія містить у собі сукупність дослідницьких, творчих проблемно-пошукових методів. Проектну методику можна розглядати як поштовх до творчого розвитку особистості студента, оскільки даний метод базується на принципах рефлексії, неординарності, толерантності, партнерства, креативності тощо.

Метод проектів дає змогу розвивати навички спілкування, творчу думку, допомагає розв'язувати проблеми комунікативного характеру, проектує студента на ситуацію успіху, що може в подальшому стати відправною точкою усвідомленого професійного зростання, самореалізації та самоосвіти, сприяє розвитку ініціативи, організаторських навичок, самостійності.

Стосовно типології проектів більшість учених схильна розмежовувати проекти на:

- інформативні, ігрові, дослідницькі, творчі, пошукові;
- надумані й реальні;
- індивідуальні, парні й групові;
- локальні, всеукраїнські й міжнародні.

З-поміж безлічі класифікацій проектів Т. Блур та М. Сент-Джон, фахівці в галузі методик викладання іноземних мов, виділяють 3 види проектів:

- груповий проект: дослідження здійснюється всією групою, але кожному учаснику відведена своя чітка місія;
- міні-дослідження: індивідуальна робота студента, який у своєму дослідженні застосовую інтерв'ю, анкетування та опитування;

– проект з урахуванням застосування роботи з літературою: вибіркоче опрацювання літератури студентами з певної теми [5].

Ми погоджуємося з думкою Р. Джордана [3], який вважає, що проект з урахуванням застосовування роботи з літературою є найбільш вдалим саме для вивчення іноземних мов студентами нефілологічних спеціальностей. Він передбачає залучення словників, довідників, брошур, підручників тощо для підготовки конкретного проекту професійної направленості.

У свою чергу Е. Полат виокремлює 11 типів проектів [11]:

– дослідницькі: вимагають чітко сформульовану систему проекту, його мету та кінцеві результати, продумані методи експериментально-дослідницьких робіт і методи обробки статистичних даних;

– творчі: не мають чітко опрацьованої структури, вона розвивається в процесі проекту, наприклад, це може бути підготовка стіннівок, відеофільмів, колажів, творів тощо;

– рольово-ігрові: структура здійснення проекту до самого кінця залишається відкритою; кожен учасник вибирає собі роль, за якою діє в певних штучно вигаданих ситуаціях, наприклад, театральний проект;

– практико-орієнтовані: простежується чітко окреслена мета, що в свою чергу, зорієнтована на соціальні інтереси учасників. Результатом може бути газета, документ, звукозапис, спектакль, програма законопроекту, відеофільм, комп'ютерна газета, альманах творчих студентських доповідей тощо ;

– монопроекти: проводяться за найскладнішими темами, пов'язаними з країнознавчою, соціальною чи вузькоспеціалізованою професійною направленістю. Вони потребують чіткої структуризації, схеми та форми проведення. Саме монопроекти доцільніше проводити в позааудиторний час, оскільки під час підготовки проекту перевіряються знання та вміння, що отримали студенти на заняттях, уже на практиці;

– міжпредметні проекти: досить цікавий вид проектної методики, оскільки дає можливість не лише порушувати, а й розв'язувати складні проблемні ситуації. Міжпредметні проекти слід проводити під чітким керуванням викладачів-предметників з добре опрацьованими формами проміжного контролю та підсумкової презентації;

– проекти з відкритою координацією: викладач бере участь у проекті як координатор, організовуючи й направляючи у правильне русло діяльність студентів;

– проекти з прихованою координацією: викладач не втручається в роботу над проектом, але вивчаючи проміжні висновки з досліджень,

перевіряючи нотатки, записи він уважно відстежує ступінь здійснення проектної роботи;

– внутрішні чи регіональні: між групами одного навчального закладу чи між закладами;

– міжнародні: студентські обміни чи робота над проектом із застосуванням новітніх інформаційних технологій, на кшталт Skype, навчально-дослідницьких форумів тощо;

– телекомунікаційні: творча діяльність студентів за допомогою комп'ютерних технологій, результатом якої, здебільшого, виступає презентація.

Підсумовуючи вищевказане ми розділяємо думку стосовно типізації проектів з Е. Полат відповідно до їх ознак:

– за домінуючим у проекті методом: дослідницький, творчий, рольово-ігровий, ознайомлювально-орієнтувальний;

– за предметно-змістовою частиною: монопроект, міжпредметний;

– за характером контактів: серед учасників груп одного навчального закладу чи кількох вищих навчальних закладів одного міста чи різних регіонів, країн, континентів;

– за кількістю учасників проекту [11].

Слід зауважити, що короткі за терміном виконання проекти проводяться в три основні етапи:

1) обговорюється зміст, характер проекту, способи збору інформації, методи, формуються мікрогрупи студентів з урахуванням психологічної сумісності, рівня володіння мовою, творчих здібностей, моменту лідерства;

2) робота по виконанню проекту: наприклад, підготовка «корисного професійного словничка», написання власних письмових робіт, резюме, ессе тощо, підбір інформації (віршів, ребусів, кросвордів, пісень, відеофрагментів з теми дослідження), підсумовування накопиченого матеріалу, й виведення власних умовиводів;

3) презентація проектної роботи: у межах заняття, конкурсу, олімпіади, конференції тощо.

Робота над більш складними й тривалими проектами здійснюється у 4 етапи:

1) підготовчий: вибір теми дослідження, формування мікрогруп;

2) виконавчий: збирання інформації, робота з довідковою літературою, інтерв'ю, анкетування тощо;

3) презентаційний: підготовка презентації роботи;

4) підсумковий: підведення підсумків, виокремлення недоліків у роботах, позитивних моментів, оцінювання проектів студентів.

Окреслюючи уніфіковані вимоги до критеріїв готовності студентського проекту ми керувалися дослідженнями американських методистів Л. Макбрайд, Ф. Дрейк, М. Левінські [4], які виокремили 6 основних показників:

- закінченість: всебічне розкриття сутності проблематики проекту;
- грамотність, чіткість та ясність викладу інформації;
- інформація: достовірність викладу інформації, її документизація;
- підтвердження доказів інформації, наведення прикладів її застосування;
- графічне оформлення матеріалу;
- переконливість і практичність проблематики проекту: чи є реалістичною запропонована програма, інформація, методика тощо.

Отже, можна з упевненістю сказати, що основними вимогами до студентських проектних робіт є:

- актуальність тематики та ступінь вірогідності її реалізації;
- наявність ґрунтовно підтвердженої документації, що буде виступати за основу проекту;
- застосування інноваційних засобів оформлення подачі проекту;
- технологічність, що пов'язана з використанням стратегій та прийомів навчально-пошукової діяльності;
- креативність подачі матеріалу під час захисту проектної роботи;
- грамотність та логічна послідовність викладу інформації.

Оцінювання студентських проектів має базуватися, насамперед, на принципах прозорості та відкритості з чітко окресленими критеріями оцінки. Тому, на початковому етапі роботи над проектом слід викладачеві ознайомити студентів з рейтинговою шкалою оцінювання. З огляду на те, що доцільно застосовувати проектну методику на заняттях, тематика яких є доволі складною для розуміння студентів або ж є поліаспектною, відповідно, частина матеріалу виноситься на опрацювання у вигляді створення проектної роботи, то й рейтинг слід вираховувати з відсоткового співвідношення кількості виконаних проектів до інших видів роботи як в аудиторії, так і самостійно опрацьованого матеріалу з іноземної мови.

Оформлення викладачем результатів оцінювання за рейтинговою шкалою можна здійснювати, наприклад, в Excel, яка автоматично підраховує середній бал за всі проектні роботи та розподіляє в певному порядку студентів відповідно до їх успішності. Доцільно практикувати

самооцінку та взаємооцінку при виставленні кінцевої оцінки за проектну роботу, тим самим дослухаючись до зваженої, аргументованої думки студента, даючи йому можливість відстояти свої погляди, дослухатися до думок своїх одногрупників, тобто, бути активним членом соціуму.

Зважаючи на комплексний характер вимог до проектної роботи оцінювання її ефективності має відбуватися за результатами підсумкового контролю з дисципліни «Іноземна (англійська) мова» для студентів нефілологічних спеціальностей, де буде враховуватися відсоток виконаних проектів у співвідношенні до інших видів самостійної позааудиторної роботи та активності, безпосередньо, на занятті.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, урахувуючи розмаїтість поглядів і підходів до розуміння змісту проектної методики, можна стверджувати, що застосування методу проектів на сьогодні в українських вищих навчальних закладах набуває надзвичайної актуальності з огляду на його ефективність та практичну значущість при підготовці майбутнього фахівця, який має високий рівень соціальної та професійної адаптації у соціумі.

Напрямок подальших розвідок з окресленої проблеми вбачаємо в детальному розгляді інтерактивних технологій, що є дієвим засобом моделювання ситуацій професійної діяльності на заняттях з іноземної (англійської) мови для студентів нефілологічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови / А. О. Івченко. – Харків : ФОЛІО, 2002. – 540 с.
2. Коваленко О. Я. Книга вчителя іноземної мови; довідково-методичне видання / О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. – Харків : Торсінг Плюс, 2005.
3. Комунікативна компетенція на уроках іноземної мови // Завуч. – 2007. – № 25.
4. Копилова В. В. Методика проектной работы на уроках английского языка / В. В. Копилова. – Москва, 2003. – 317 с.
5. Мазур И. И. Управление проектами / И. И. Мазур. – М, 2005. – 655 с.
6. Мамукина Г. Е. Создание мультимедийного проекта на немецком языке в средней школе // Г. Е. Мамукина / Иностранные языки в школе. – 2001. – № 4. – С. 8–16.
7. Метод проектів : іноземна мова // Завуч. – 2006. – № 9.
8. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посібник. / Н. Є. Мойсеюк. – 1999. – 350 с.
9. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учебное пособие / [Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под ред. Е. С. Полат]. – М. : Издательский центр «Академия», 1999. – 199 с.
10. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2–3. – С. 10–15.
11. Полат Е. С. Обучение совместными усилиями / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 1. – С. 4–11.
12. Советский энциклопедический словарь / под ред. А. Прохорова. – М. : Советская энциклопедия, 1980. – 1600 с.

РЕЗЮМЕ

Штельмах О. В. Метод проектов в обучении иностранному языку студентов нефилологических специальностей во время внеаудиторной работы.

Статья посвящена роли метода проектов во внеаудиторной работе студентов нефилологических специальностей. Разграничены понятия «метод», «проект», «проектирование», «метод проектов», «проектная деятельность», «учебный проект». Определена типология и этапы работы над проектом. Уточнены требования к критериям готовности студенческого проекта. Сосредоточено внимание на рейтинговой шкале оценивания проектной работы студента. Выяснены этапы проведения проектной методики. Систематизированы типы проектов. Сформулированы требования к студенческим творческим работам. Обосновано, что наиболее удачным видом проекта для изучения иностранных языков студентами нефилологических специальностей является проект с учетом применения работы с литературой.

Ключевые слова: метод, проект, проектирование, метод проектов, проектная деятельность, учебный проект, критерии готовности, рейтинговая шкала оценивания.

SUMMARY

Shtelmakh O. The method of projects in foreign language's teaching of students of unphilological specialities during extracurricular work.

The article is devoted to the role of the method of projects in extracurricular work of students of unphilological specialities. The concepts «method», «project», «projection», «method of projects», «project activity», «educational project» are differentiated in the article. The typology and stages of a project are defined. The requirements to the student project readiness's criteria are clarified. It's focused attention on the rating scale of the estimation of a student's project work. The types of projects are systematized. Requirements are set forth to student's project work. It is reasonable that the most successful type of a project for the study of foreign languages by the students of unphilological specialities is a project with an application of work with literature.

It is given different opinions of famous methodologists, scientists concerning students' extracurricular work, a problem of communication as the social-psychological phenomenon, a problem of speech competence forming, method of projects as a technology, new approaches to the teaching of foreign languages and so on.

In general the method of projects allows to develop communication skills, creative thinking. It helps to solve different communicative problems. It designs a student on the success's situation, which can further be a starting point of informed professional development, self-realization and self-education. It promotes initiative, organizational skills, self-reliance.

Thus, taking into account the diversity of views and approaches to understanding the meaning of the method of projects we are able to argue that currently in Ukrainian higher education the usage of the method of projects becomes more and more actual because of its effectiveness and practical importance in the future professional's preparation who has a high level of social and professional adaptation in the society.

Key words: method, project, projection, method of projects, project activity, educational project, readiness criteria, the rating scale of the estimation.